

**ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з наукової роботи ІОБ НААН
Куц О.В.
«03» вересня 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ**

третій (освітньо-науковий) рівень

галузь знань 20 – АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО

спеціальність 201 – АГРОНОМІЯ

**ВІДДІЛ НАУКОВИХ КАДРІВ, АСПРАНТУРИ І ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма - ФІЛОСОФІЯ для аспірантів

(назва навчальної дисципліни)

за напрямом підготовки доктор філософії, спеціальність 201 - Агрономія

РОЗРОБНИКИ:

ГАВРИЛЮК Ю. М. – кандидат філос. наук, доцент

Робочу програму схвалено:

Вченою радою Інституту овочівництва і баштанництва НААН

Протокол від «02» вересня 2019 р. № 9

Голова Вченої ради Могильна О.М.

(підпис)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів - ECTS 4	Галузь знань 20 – Аграрні науки та продовольство спеціальність 201 – Агрономія	Статус – обов’язкова Рік підготовки - 1
		Лекції - 20 години
Змістовних модулів - 4	спеціалізація <i>«Селекція і насінництво / Овочівництво»</i> доктор філософії	Практичні, семінарські – 20 годин
		Самостійна робота – 80 годин
Загальна кількість годин – 120 , а саме: аудиторних – 40 ; самостійної роботи – 80	Рівень підготовки: третій аспірантура (різні форми навчання)	Форма контролю – екзамен

Примітка. Співвідношення між кількістю годин аудиторних занять і кількістю годин для самостійної та індивідуальної роботи становить (%)33/67.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є формування у здобувача наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 «Агрономія» цілісного геокультурного бачення світу як методологічної основи пізнання та розв'язання теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із професійним напрямом їх науковою діяльністю у галузі агрономії.

Основні завдання навчальної дисципліни «Філософія» спрямовані на формування у здобувачів (аспірантів) наукового ступеня доктора філософії парадигмальних принципів осягнення світу історичних геокультурних суб'єктів шляхом пізнання світового та вітчизняного розвитку філософії, загально філософського осмислення проблематики сучасної аграрної науки, визначення актуальних перспектив її розвитку, надання вміння трансформувати отримані знання у визначенні актуальності, пріоритетності, напряму та обраної теми досліджень.

В результати вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен **знати:**

- визначення геокультури, її форм та основного питання;
- сутність геокультурного суб'єкта, його історичні типи та відмінність від суб'єкта діяльності;
- спільне та відмінне в геокультурній проблематиці європейської та вітчизняної філософії;
- характер геокультурної зумовленості філософії і науки в їх історичному розвитку;
- сутність проблеми пізнання світу як проблеми самопізнання геокультурного суб'єкта;
- специфіку методології, методів та методики наукового пізнання;
- структуру наукового пізнання, його засадничі принципи;
- провідні тенденції в розвитку сучасної науки та особливості її геокультурного осмислення:

вміти:

- користуватися понятійним апаратом геокультури як методологічним інструментарієм аналізу філософської і наукової проблематики;
- розкривати й обґрунтовувати геокультурні засади філософії і науки;
- визначати геокультурну спрямованість наукових досліджень;
- оперувати сучасними методологіями наукового пізнання в агрономічній науці;

- використовувати знання з історії розвитку філософії і агрономічної науки для розв'язання актуальних наукових проблем забезпечення продовольством;

- синтезувати наукову і філософську проблеми в цілісну геокультурну проблематику.

На вивчення навчальної дисципліни «*Філософія*» відведено 120 год. – 4 кредитів ECTS.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі аграрних наук та продовольства, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних наукових знань та професійної практики

Загальні компетентності

Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях

Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та застосування отриманих знань у дослідницькій науковій роботі

Здатність проектувати і здійснювати комплексні дослідження, в тому числі міждисциплінарні на основі цілісного *системного* наукового світогляду з використанням знань в області історії і філософії науки

Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

Здатність виконувати дослідження на відповідному рівні в робочому колективі з демонстрацією навичок командної роботи, з урахуванням строгих вимог дисципліни, планування та управління часом

Спеціальні (фахові) компетентності

Здатність дотримуватися геокультурної етики досліджень та правил академічної доброчесності в науковій діяльності

Здатність продемонструвати оригінальність і творчий підхід

Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Геокультурні засади філософії.

Тема 1. Буття як предметна визначеність.

Характеристика буття як предметної визначеності. Поняття предмета, об'єкта і суб'єкта пізнавально-практичної діяльності. Особливості предметної визначеності основних сфер діяльності людини. Природа як сфера об'єктивно-можливого буття. Основний закон природи й науки. Істина та її критерії. Культура як сфера суб'єктивно-належного буття. Поняття мудрості. Правда та її критерії.

Тема 2. Сутність феномена культури.

Особливості етимологічного, культового та цивілізаційного підходів до феномена культури. Основні ознаки культури. Духовність як сутнісна риса культури. Поняття культури. Проблемне поле культури. Субкультура та її форми. Контркультура, її історичні типи. Культура і контркультура, специфіка їх співіснування в наш час. Антикультура і форми її прояву. Культура та цивілізація.

Тема 3. Культура як геокультурна.

Поняття геокультури як органічної цілісності людини і природи. Історичні форми та способи буття геокультури. Специфіка геокультурного аналізу буття. Основне питання геокультури та його методологічне значення. Поняття мети діяльності, сенсу життя та глузду. Культури відкритого та закритого типів, їх специфіка та співвідношення в наш час.

Тема 4. Геокультурна визначеність світогляду.

Поняття світогляду як суб'єктивно-належного ставлення до світу. Ціннісно-сміслова визначеність світогляду. Структурні елементи світогляду та їх особливість. Світосприйняття, світовідчуття, світорозуміння. Геокультурні форми світогляду. Міфологія як історично перший геокультурний тип світогляду. Геокультурна сутність релігії. Філософія як спосіб мислення і життя геокультурного суб'єкта.

Змістовний модуль 2. Історичні форми філософського самовизначення геокультурного суб'єкта.

Тема 5. Філософське самовизначення геокультурного суб'єкта Античності.

Поняття античної філософії. Методика геокультурного підходу до її аналізу. Античний поліс як космологічний геокультурний суб'єкт. Парадигмальні риси античної філософії. Досократівський етап розвитку античної «філософії до філософії». Особливість її світоглядної спрямованості. Сократівський етап розвитку античної філософії. Поняття

sophia. Становлення космологічного геокультурного суб'єкта філософії. Особливості геокультурного суб'єкта елліністичної філософії. Епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм. Неоплатонізм як філософський підсумок античної культури.

Тема 6. Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії Середньовіччя.

Особливості середньовічної картини світу. Теоцентризм як сутнісна характеристика середньовічної епохи. Формування теїстичного геокультурного суб'єкта філософії, її парадигмальні риси. Етапи становлення середньовічної філософії. Грекомовна та латиномовна апологетика. Патристика. Схоластика. Номіналізм та реалізм. Основні етапи розвитку схоластики.

Тема 7. Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії Ренесансу та суб'єкта діяльності філософії Нового часу.

Геокультурні особливості епохи. Виникнення нового кола знань – *studia humana*. Поняття ренесансного гуманізму. Найважливіші наукові відкриття. Неоплатонізм як філософська основа ренесансного гуманізму.

Поняття предмета ренесансної філософії, її основні риси. Особливості гуманістичного антропоцентризму. Становлення гуманістичного геокультурного суб'єкта філософії. Специфіка та роль наукового відкриття у формуванні модерного світогляду. Предмет філософії Нового часу. Природоцентризм як визначальна риса філософії суб'єкта діяльності. Гносеологічна спрямованість філософії. Формування суб'єкта діяльності основних напрямів філософії – раціоналізму та емпіризму. Проблема свободи і необхідності.

Тема 8. Проблема геокультурного суб'єкта в німецькій класичній філософії.

Геокультурна зумовленість німецької класичної філософії. Загальні її риси. Відновлення І. Кантом філософії як філософії трансцендентального геокультурного суб'єкта. Предметне визначення філософії Г. Гегелем. Панлогізм: філософія як філософія суб'єкта діяльності Абсолюта. Предметне визначення філософії К. Марксом. Матеріалістичне розуміння історії. Утвердження філософії суб'єкта об'єктивно необхідної діяльності.

Змістовний модуль 3. Історичні форми самовираження українського геокультурного суб'єкта філософії.

Тема 9. Геокультурні витоки української філософської думки.

Геокультурне положення Русі. Світоглядні засади та особливості давньоукраїнської міфологічної культури. Формування та основні риси

києворуської культури. Сутність явища двох культур. Прийняття християнства та його роль у розвитку культури та філософії. Русь як геокультурний суб'єкт давньоукраїнської культури. Ідейні джерела давньоукраїнської філософської думки. Форми та способи філософствування. Філософія як «любомудріє» давньоукраїнського геокультурного суб'єкта. Поліморфізм предметного самовираження філософії в києворуській культурі.

Тема 10. Українська релігійно-філософська думка XIV – XVI ст. і проблема геокультурного суб'єкта.

Геокультурне становище України. Релігійно-філософські ідеї та їх вплив на формування українського геокультурного суб'єкта. Становлення раннього гуманізму в Україні (Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський-Роксолан, Григорій Сковорода). Реформаційні та ренесансно-гуманістичні ідеї в Україні другої половини XVI ст. Острозький культурно-освітній центр. Полемічна література. Особливості явища двох культур.

Тема 11. Геокультурна спрямованість філософії українського Бароко.

Геокультурне становище України. Велика українська революція XVII ст. Києво-Могилянська академія – центр українського Просвітництва. Ідейні витоки українського Бароко. Філософське самовизначення українського геокультурного суб'єкта. Парадигмальні риси філософії українського Бароко. Історична доля українського Бароко.

Тема 12. Геокультурна проблематика філософії українського Романтизму.

Геокультурне становище України в XIX ст. Ідейні джерела філософії українського романтизму – «філософії серця». Основні етапи становлення та розвитку українського Романтизму (Харківський осередок, «Руська трійця», Кирило-Мефодієвське братство). Особливості вираження ідей «філософії серця» у творчості М. Гоголя, Т. Шевченка, П. Куліша. Предмет і парадигмальні риси філософії українського геокультурного суб'єкта.

Тема 13. Особливості розвитку геокультурної проблематики в українській філософії кінця XIX – початку XX ст.

Основні напрями розвитку філософської думки. Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії екзистенційно-романтичного спрямування. Філософські ідеї у творчості М.Коцюбинського, О.Кобилянської, Лесі Українки. Предметне самовизначення філософії матеріалістично-позитивістського спрямування. Філософські та суспільно-політичні ідеї М.Драгоманова, В.Лесевича, І.Франка, В.Вернадського. Культурно-філософське піднесення 20-х років XX ст. («Розстріляне відродження»).

Змістовний модуль 4. Геокультурні засади наукового пізнання.

Тема 14. Пізнання та форми пізнання.

Поняття пізнання. Класифікація форм знання. Поняття науки. Наука як процес пізнання, сукупність знань та соціальний інститут. Специфіка наукового знання. Сучасний поділ наук. Зародження та процес становлення наукових знань. Концепція «розбрунькування» філософії. Виникнення науки. Основні етапи розвитку науки. Типи наукової раціональності. Наука і паранаука. Критика та виправдання науки.

Тема 15. Структура наукового знання.

Чуттєве пізнання та його форми. Логічне пізнання. Форми логічного пізнання. Діалектика чуттєвого та логічного пізнання як діалектика явища і сутності геокультурного суб'єкта. Емпіричний і теоретичний рівні наукового пізнання геокультурного суб'єкта. Форми наукового пізнання. Поняття наукового факта. Закони науки. Гіпотеза. Теорія. Проблема та її історичні форми. Геокультурна сутність апорій Зенона та їх методологічне значення. Засадничі підвалини науки.

Тема 16. Принципи наукового пізнання геокультурного суб'єкта.

Принцип як суб'єктивно-належа засада пізнання геокультурного суб'єкта. Принцип єдності й боротьби протилежностей та його інтерпретації. Суперечність як джерело розвитку. Поняття боротьби, неправомірність її абсолютизації. Принцип взаємного переходу кількісних та якісних змін. Поняття якості, властивості, кількості, міри. Стрибки та їх типи. Соціальна реформа та соціальна революція. Принцип заперечення заперечення та проблема спрямованості розвитку. Діалектична сутність заперечення. Принцип детермінізму. Види детермінізму - причина, умови, наслідок. Причинно-наслідковий зв'язок як форма вираження незворотності часу. Праксиологічний принцип пізнання та його методологічне значення. Герменевтичний принцип пізнання. Поняття герменевтичного кола. Феноменологічний принцип пізнання. Поняття «епохе». Принцип геокультури та його методологічне значення для освіти та науки. Контекстуальність. Глобальність. Багатовимірність. Складність.

Тема 17. Методи наукового пізнання.

Поняття методу. Геокультурний вимір методів наукового пізнання. Класифікація методів науки. Методи емпіричного дослідження. Спостереження. Експеримент. Порівняння. Опис. Вимірювання. Методи теоретичного пізнання. Формалізація. Аксиоматичний метод. Гіпотетико-дедуктивний метод. Сходження від абстрактного до конкретного. Загальнологічні методи пізнання. Аналіз. Синтез. Абстрагування. Ідеалізація.

Узагальнення. Індукція. Дедукція. Аналогія. Моделювання. Системний підхід. Вірогіднісно-статистичні методи.

Тема 18. Філософсько-методологічні концепції науки.

Поняття методології. Рівні методології. Методологічна функція філософії. Позитивістська методологія науки. Філософія науки «першого позитивізму». Філософія науки «другого позитивізму». Філософія науки логічного позитивізму. «Критичний раціоналізм» К. Поппера. Концепція наукових революцій Т. Куна. Концепція конкуруючих «послідницьких програм» І. Лакатоса. Концепція «епістемологічного анархізму» П. Фюерабенда. Проблема легітимізації та інтерпретації новітнього наукового знання в постмодернізмі. Криза традиційного нарративного знання. Принцип контекстуальності істини. Синергетика як метадисциплінарний напрям дослідження самоорганізованих систем. Самоорганізація, неврівноваженість, біфуркація, дисипативні структури, нелінійність розвитку, хаос. Голізм як науковий принцип. Неподільна цілісність природи – джерело закономірності й організованості. Людина як метафізичний центр

Тема 19. Геокультурна стратегія сучасного наукового мислення.

Наука як різновид геокультурного проектування. Проект як наукова форма об'єктивно-можливої організації суб'єктивно-належної культури. Варіативність геокультурного проекту. Проект і теорія. Проект і прогнозування. Парадокси сучасної наукової картини світу. Інформаційні підвалини еволюції природи. Єдність буття та розуму. Концепції «універсального інтелекту» і множини можливих моделей мислення. Проблема семіотичної онтології пізнання. Лінгвістичний поворот у методології науки. Інформаційна функція мови науки. Синтаксична простота. Семантична природність. Філософські інтерпретації мови науки.

Тема 20. Філософія землі як геокультурного суб'єкта.

Геокультурна сутність аграрної науки. Органічна цілісність аграрної науки і сільського господарства як основи науки. Основні особливості аграрної науки. Системність. Агроекологічна спрямованість. Унікальність об'єктів дослідження. Провідна роль в системі науки. Тривалість наукових розробок. Аграрна наука і основне питання геокультури, його методологічна роль у розбудові суспільства. Агрокультура як геокультура села. Земля як геокультурний суб'єкт. Економічна сутність землі як геокультурного суб'єкта. Проблема геокультурної трансформації українського села: аграрна реформа чи аграрна революція? Проблема агрокультурного суб'єкта в Україні.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	с,п	лаб	с.р.
Змістовний модуль 1					
Геокультурні засади філософії					
Тема 1. Буття як предметна визначеність.	4	2	-	-	2
Тема 2. Сутність феномена культури.	6	-	2	-	4
Тема 3. Культура як геокультурна.	6	2	-	-	4
Тема 4. Геокультурна визначеність світогляду та його історичні типи.	6	-	2	-	4
Разом за змістовним модулем 1	22	4	4	-	14
Змістовний модуль 2					
Історичні форми філософського самовизначення геокультурного суб'єкта					
Тема 5. Філософське самовизначення геокультурного суб'єкта Античності.	6	2	-	-	4
Тема 6. Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії Середньовіччя.	6	-	2	-	4
Тема 7. Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії Ренесансу та суб'єкта діяльності філософії Нового часу.	6	2	-	-	4
Тема 8. Проблема геокультурного суб'єкта в німецькій класичній філософії.	6	-	2	-	4
Разом за змістовним модулем 2	24	4	4	-	16
Змістовний модуль 3					
Історичні форми самовираження українського геокультурного суб'єкта філософії					
Тема 9. Геокультурні витоки та особливості філософської думки Русі.	4	2	-	-	2
Тема 10. Українська релігійно-філософська думка XIV – XVI ст. і проблема геокультурного суб'єкта.	6	-	2	-	4
Тема 11. Геокультурна спрямованість філософії українського Бароко.	6	2	-	-	4
Тема 12. Геокультурна проблематика філософії українського Романтизму	6	-	2	-	4
Тема 13. Особливості розвитку геокультурної проблематики в українській філософії кінця XIX – початку XXI ст.	6	2	-	-	4
Разом за змістовним модулем 3	28	6	4	-	18
Змістовний модуль 4					
Геокультурні засади наукового пізнання					
Тема 14. Пізнання та форми пізнання.	6	-	2	-	4
Тема 15. Структура наукового знання.	6	-	2	-	4
Тема 16. Принципи наукового пізнання геокультурного суб'єкта.	8	2	-	-	6
Тема 17. Методи наукового пізнання.	6	-	2	-	4
Тема 18. Філософсько-методологічні концепції науки.	8	2	-	-	6
Тема 19. Геокультурна стратегія сучасного наукового мислення.	6	2	-	-	4
Тема 20. Філософія землі як геокультурного суб'єкта.	6	-	2	-	4
Разом за змістовним модулем 4	46	6	8	-	32
Усього годин	120	20	20	-	80

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність феномена культури	2
2	Геокультурна визначеність світогляду та його історичні типи	2
3	Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії Середньовіччя	2
4	Проблема геокультурного суб'єкта в німецькій класичній філософії	2
5	Українська релігійно-філософська думка XIV – XVI ст. і проблема геокультурного суб'єкта.	2
6	Геокультурна проблематика філософії українського Романтизму	2
7	Пізнання та форми пізнання	2
8	Структура наукового знання	2
9	Методи наукового пізнання	2
10	Аграрна наука і основне питання геокультури	2
	Усього годин	20

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота аспіранта відноситься до інформаційно-розвиваючих методів навчання і творчого засвоєння програмного матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Види самостійної роботи аспірантів за цільовим призначенням:

1. Вивчення нового матеріалу: опрацювання першоджерел, читання та конспектування відповідної літератури; перегляд відеозаписів; прослуховування лекцій, магнітних записів; інші види занять.

2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до контрольних робіт, семінарів; виконання типових завдань; інші види занять.

3. Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: виконання завдань з елементами творчості; розв'язання проблемно-пошукових запитань; участь у розв'язанні проблемних ситуацій у формі дискусій і прес-конференцій; складання рефератів, доповідей, інформацій з заданої теми; інші види занять.

4. Удосконалення теоретичних знань, способів і методів їх використання в процесі проведення наукових досліджень, у навчальних практикумах, роботі у філіях кафедр тощо.

Назва теми	Кількість годин
<i>Тема 1.. Буття як предметна визначеність.</i> 1. Предмет, об'єкт і суб'єкт пізнавальної діяльності. 2. Істина і правда. 3. Природа і геокультурна.	2
<i>Тема 2. Сутність феномена культури.</i> 1. Основні підходи до визначення культури. 2. Основні ознаки та поняття культури. 3. Предметне поле культури.	4
<i>Тема 3. Культура як геокультурна.</i> 1. Поняття геокультури, способи її самовираження та основне питання. 2. Геокультурний суб'єкт та суб'єкт діяльності. 3. Геокультурні типи культури та особливості їх співвідношення.	4
<i>Тема 4. Геокультурна визначеність світогляду.</i> 1. Поняття світогляду та його структура. 2. Геокультурні форми світогляду. 3. Геокультурна сутність історичних типів світогляду.	4
<i>Тема 5. Філософське самовизначення геокультурного суб'єкта Античності.</i> 1. Геокультурна зумовленість античної філософії. 2. Предмет та парадигмальні риси геокультурного суб'єкта античної філософії. 3. Основні етапи становлення геокультурного суб'єкта античної філософії.	4
<i>Тема 6. Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії Середньовіччя.</i> 1. Особливості геокультурної картини світу Середньовіччя. 2. Предмет і парадигмальні риси геокультурного суб'єкта середньовічної філософії. 3. Основні етапи та напрями розвитку геокультурного суб'єкта середньовічної філософії.	4
<i>Тема 7. Самовизначення геокультурного суб'єкта філософії Ренесансу та суб'єкта діяльності філософії Нового часу.</i> 1. Геокультурна зумовленість ренесансної філософії. 2. Особливості геокультурного суб'єкта філософії Ренесансу. 3. Наукова революція XVII ст. та її роль у формуванні філософії суб'єкта пізнавально-практичної діяльності.	4
<i>Тема 8. Проблема геокультурного суб'єкта в німецькій класичній</i>	4

<i>філософії.</i> 1. Геокультурна зумовленість та особливості німецької класичної філософії. 2. Критична філософія І. Канта як філософія трансцендентального геокультурного суб'єкта. 3. Філософія Гегеля – філософія суб'єкта об'єктивно-необхідного Абсолюта як мети діяльності й сенсу життя. 4. Філософія Марксизму – філософія суб'єкта об'єктивно необхідного матеріального буття як мети діяльності та сенсу життя	
<i>Тема 9. Геокультурні витоки та особливості філософської думки Русі.</i> 1. Геокультурне положення Русі та світоглядні засади її культури. 2. Форми філософського самовизначення геокультурного суб'єкта Русі. 3. Основна філософська проблематика культури Русі.	2
<i>Тема 10. Українська релігійно-філософська думка XIV – XVI ст.. і проблема геокультурного суб'єкта.</i> 1. Геокультурне становище України. 2. Релігійно-філософські ідеї та їх вплив на формування філософії українського геокультурного суб'єкта. 3. Полемічна література.	4
<i>Тема 11. Геокультурна спрямованість філософії українського Бароко.</i> 1. Ідейні витоки українського Бароко. 2. Філософське самовизначення українського барокового геокультурного суб'єкта. 3. Геокультурна спрямованість філософії Г. С. Сковороди.	4
<i>Тема 12. Геокультурна проблематика філософії українського Романтизму.</i> 1. Ідейні джерела українського романтизму. 2. Філософське самовизначення геокультурного суб'єкта українського Романтизму. 3. «Філософія серця» П. Юркевича.	4
<i>Тема 13. Особливості розвитку геокультурної проблематики в українській філософії кінця XIX – XXI ст.</i> 1. Геокультурна спрямованість філософської думки кінця XIX – 20-тих років XX ст.. 2. Ідеологізація філософії 40-50-х років XX ст.. та її наслідки в культурі й науці. 3. Геокультурні тенденції в розвитку сучасної української філософії.	4
<i>Тема 14. Пізнання та форми пізнання.</i> 1. Поняття пізнання та форми знання.	4

2. Виникнення та основні етапи розвитку науки. Типи наукової раціональності.	
3. Наука та пара наука.	
<i>Тема 15. Структура наукового знання.</i> 1. Чуттєве та логічне як форми явища та сутності геокультурного суб'єкта пізнання. 2. Рівні та форми наукового пізнання геокультурного суб'єкта. 3. Проблема, її історичні форми та геокультурна сутність.	4
<i>Тема 16. Принципи наукового пізнання геокультурного суб'єкта.</i> 1. Принцип як світоглядно-методологічна засада пізнання геокультурного суб'єкта. 2. Фундаментальні принципи наукового пізнання. 3. Сутність геокультурного принципу та його методологічне значення для освіти й науки.	6
<i>Тема 17. Методи наукового пізнання.</i> 1. Геокультурний вимір методів наукового пізнання. 2. Методи емпіричного дослідження. 3. Методи теоретичного пізнання. 4. Загально логічні методи пізнання.	4
<i>Тема 18. Філософсько-методологічні концепції науки.</i> 1. Методологія та її рівні. 2. Формування основних напрямів філософії науки. 3. Провідні концепції сучасної філософії науки.	6
<i>Тема 19. Геокультурна стратегія сучасного наукового мислення.</i> 1. Проект як геокультурна форма мети наукового пізнання. 2. Геокультурна концепція ноосфери. 3. Лінгвістичний поворот у філософії науки.	4
<i>Тема. 20. Філософія землі як геокультурного суб'єкта.</i> 1. Геокультурний вимір аграрної науки. 2. Земля як геокультурний суб'єкт. Агрокультура як геокультурна села. 3. Проблема агрокультурного суб'єкта в Україні.	4
Усього годин	80

9. Індивідуальні завдання - форма навчального заняття, що проводиться з окремими аспірантами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі освоєння дисципліни «Філософія» задіяні сучасні навчально-освітні технології, засновані на використанні інтерактивних та

активних форм проведення лекційних, семінарських (практичних), лабораторних та самостійних занять.

Під час вивчення дисципліни будуть залучені наступні методи навчання за способом сприйняття навчальної інформації:

Лекція як послідовний, логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад відповідного до навчальної програми філософського і філософсько-наукового матеріалу. Вона забезпечує оптимальні умови для створення між аспірантом та викладачем (лектором) оптимальних умов щодо засвоєння освітньо-наукових продуктів з метою подальшої індивідуальної орієнтації щодо вибору змісту, мети та структури викладання лекційного матеріалу.

Залежно від завдань навчального курсу «Філософія» будуть використовуватися такі види лекцій:

- *проблемно-пошукова лекція*, спрямована на активізацію творчого мислення аспірантів, їх уміння і прагнення підходити до знання як до продукту й умови процесу пізнання, учасниками якого вони стають у процесі навчання;

- *лекція-діалог*, що проводиться на основі сократівського методу прямого діалогу викладача з аспіратами;

- *методологічна лекція*, спрямована на розкриття характеру, структури та методу наукового пізнання;

- *лекція – консультація*, що проводиться за сценаріями «питання - відповідь» або «питання-відповідь-дискусія».

Семінар - форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких аспіранти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Семінарські заняття можуть проводитися у формі бесіди, доповідей, дискусій тощо.

Консультація - форма навчального заняття, при якій аспірант отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру – поточні консультації, семестрові та екзаменаційні).

2). Група методів за логікою передачі і сприйняття навчального матеріалу:– **індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;**

3). Група методів за ступенем самостійного мислення при засвоєнні знань – **репродуктивні та продуктивні** (дослідницькі, пошукові, частково-пошукові);

4). Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача, самостійна робота аспіранта з навчальною та науковою літературою, текстами лекцій, підготовка до семінарських і практичних занять, робота з комп'ютером, виконання письмових завдань.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності аспірантів включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль знань аспірантів здійснюється за двома напрямками:

I – контроль систематичності та активності роботи на семінарських та практичних заняттях;

II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється у формі: *усне опитування; фронтальне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.*

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний Змістовний модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання аспіранта після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий/Семестровий контроль проводиться у формі іспиту у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Семестровий екзамен – форма оцінки підсумкового засвоєння аспірантами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням екзамену є перевірка розуміння аспірантом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання

накопичених знань, уміння сформувавши своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння (здобувачем) аспірантом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

форма оцінки набутих знань - ЕКЗАМЕН

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий екзамен	Сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	40	100
2	4	2	4	4	2	2	2	2	2		
T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	T 16	T 17	T 18	T 19	T 20		
2	2	2	4	4	6	4	6	2	2		

*Теми змістовного модуля 1 – T1-T4. Теми змістовного модуля 2 – T5-T8.
Теми змістовного модуля 3 – T9-T13. Теми змістовного модуля 4 – T14-T20.*

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Програма та робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» для аспірантів.
2. Пакет тестових завдань для модульного контролю
3. Методичні рекомендації до написання рефератів з філософії (для аспірантів та здобувачів) / Ю.М. Гаврилук, І.Д. Загрійчук / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2015. 22 с.
4. Гаврилук Ю.М. Філософія: комплексні навчально-методичні матеріали для студентів. Х.: ХНАУ, 2013. 66 с.
5. Гаврилук Ю.М. Філософія науки: комплексні навчально-методичні матеріали для студентів. Х.: ХНАУ, 2013. 43 с.
6. Гаврилук Ю.М. Філософія вітчизняної культури. Х.: ХНАУ, 2002. 46 с.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Адо П'єр. Що таке антична філософія? К.: Культурна асоціація «Новий Акрополь», 2014. 426 с.
2. Аристотель. Сочинения: в 4 т. М.: Мысль, 1975. 1984.
3. Бенъє Ж.-М. Роздуми про мудрість. К.: Ніка-Центр, 2003. 168 с.
4. Бунге М. Причинность. Местопринципапричинности в современной науке; пер с англ. М.: Изд-во иностр. литер., 1962. 511 с.
5. Вернадський В.І. Вибрані праці академіка В.І. Вернадського. К.: НАН України. 2011. Т. 1, Кн. 2. 583 с.
6. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы философии герменевтики; пер. с нем. М.: Прогресс. 704 с.
7. Гегель Г.В. Ф. Энциклопедия философских наук в 3 т. М.: Просвещение, 1974. Т. 1: Наука логики. С. 123-480.
8. Гейзенберг В. Шаги за горизонт. М.: Прогресс, 1987. 368 с.
9. Декарт Рене. Сочинения: в 2 т. М.: Просвещение, 1989. Т.1. 655 с.
10. Дубинин Н.П. Вечное движение. М.: Политиздат, 1989. 448 с.
11. Энгельс Ф. Диалектика природы. М.: Политиздат, 1969. 358 с.
12. Євтушенко М.Д. Геокультурний потенціал агропромислового комплексу України [та ін.]. Х.: ХНАУ, 2005. 488 с.
13. Златоструй. Древняя Русь X – XIII веков. М.: Молодая гвардия, 1990. 302 с.
14. Идеалы и нормы научного исследования. Мн.: Изд-во БГУ, 1981. 432 с.
15. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу: Іст. – реліг. моногр. / Іларіон. – К.: АТ «Обереги», 1991. – 424 с.
16. Історія української філософії

17. Кант И. Критика чистого разума / Иммануил Кант. Сочинения: в 6 т. – М.: Мысль, 1964. – Т. 3. – 799 с.
18. Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії / С.Б. Кримський. – К.: Вид. дім «Києво – Могилянська академія», 2008. – 367 с.
19. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун. – М.: Прогресс, 1977. – 300 с.
20. Лук'янець В.С. Світоглядні імплікації науки / В.С. Лук'янець [та ін.]. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 408 с.
21. Маркс К. Немецкая идеология / К. Маркс, Ф.Энгельс. Избранных произведений. – М.: Госполитиздат, 1956. – 689 с.
22. Платон. Сочинения: в 3 т. / Платон. Т. 2. – М.: Мысль, 1970. – 611 с.
23. Поппер К. Логика и рост научного знания: избр. Работы / К. Поппер. – М.: Прогресс, 1983. – 605 с.
24. Рассел Б. История западной философии / Бертран Рассел. – М.: Изд-во иностр. Литературы. – 935 с.
25. Скибекк Г., Гилье Н. История философии: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Г. Скибекк, Н. Гилье. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2011. – 800 с.
26. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / Григорій Сковорода. – Х.: майдан, 2010. – 1400 с.
27. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / П. Фейерабенд. – М.: Прогресс, 1986. – 390 с.
28. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки / І.З. Цехмістро.- К.: Акта, 2003. – 279 с.
29. Юркевич П.Д. Философские произведения / П.Д. Юркевич. – М.: Правда, 1990. – 670 с.

Допоміжна

1. Барабаш Ю.Я. Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко/ Ю.Я. Барабаш. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – 744 с.
2. Башляр Г. Новый рационализм / Г. Башляр; пер. с фр. . – М.: Прогресс, 1987. – 376 с.
3. Бодріяр Ж. Фатальні стратегії / Жан Бодріяр; пер. з фр. – Львів: Кальварія, 2010. – 192 с.
4. Гаврилук Ю.М. Філософія вітчизняної культури: навч.–метод. посібник. Харків: ХНАУ, 2002. 46 с.
5. Гайсинович А.Е. Зарождение и развитие генетики / А.Е. Гайсинович. – М.: Наука, 1988. – 424 с.

6. Грэхэм Л.Р. Естествознание, философия и науки о человеческом поведении в Советском Союзе / Л.Р. Грэхэм; пер. с англ. – М.: Политиздат, 1991. – 480 с.
7. Давньоруське любомудріє: Тексти і контексти. – К.: Видав. Дім «Києво-могилянська академія». – 2006. – 398 с.
8. Заблуждающийся разум?: Многообразие естественнонаучного знания. – М.: Политиздат, 1990. – 464 с.
9. Запорожан В.Н. Путь к ноэтике / В.Н. Запорожан. – Одесса: Одес. мединститут, 2008. – 284 с.
10. Клайн М. Математика. Утрата определенности / М. Клайн; пер. с англ. – М.: Мир, 1984. – 446 с.
11. Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения / А.Ф. Лосев. – М.: Мысль, 1978. – 623 с.
12. Мічіо Кайку. Візії: як наука змінить ХХІ сторіччя / пер з англ. Анжела Кам'янець. – Львів: Літопис, 2004. – 544 с.
13. Панасюк Б.Я. Людина, природа і Всесвіт: монограф. / Б.Я. Панасюк. – К.: ПАРАПАН, 2008. – 460 с.
14. Пригожин И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс; пер с англ. - М.: Прогресс. – 432 с.
15. Поппер К. Р. Открытое небо и его враги: в 2 т./ Карл Раймунд Поппер; пер с англ. В.Н. Садовского. – М.: Феникс, Международный фонд «Культурная инициатива», - 199 с.
16. Пуанкаре А. О науке / Анри Пуанкаре; пер. с фр. – М.: Наука, 1983. – 560 с.
17. Пугач Б.Я. Фундаментальные проблемы истории и философии науки: учебн. пособие / Б.Я. Пугач. – Х.: Факт, 2004. – 536 с.
18. Рікер П. Идеология та утопія / Поль Рікер; пер. з англ. - К.: Дух і літера, 2005. – 386 с.
19. Рьюз М. Философия биологии / М. Рьюз; пер. с англ. – М.: Прогресс. – 1977. – 319 с.
20. Світзинський А.В. Синергетична концепція культури / А.В. Світзинський. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. – 696 с.
21. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки / Е.П. Семенюк, В.П. Мельник. – Львів: Світ, 2006. – 152 с.
22. Степин В.С. Теоретическое знание / В.С. Степин. – М.: Прогресс – Традиция, 2003. – 744 с.
23. Татаркевич В. Історія філософії: в 3 т. / Владислав Татаркевич; пер. з пол. А. Шкарб'юка. – Львів: Свічадо, 1997-1999.
24. Уайтхед А. Избранные работы по философии / А Уайтхед; пер. с англ. – М.: Прогресс, 1990. – 717 с.

25. Україна XVIII століття: суспільство, філософія, культура: Збірник наукових праць на пошану пам'яті професора Валерії Михайлівни Нічик. – К.: Критика. – 2005. – 580 с.
26. Філософія: підручник / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008. – 891 с.
27. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Х: Фоліо, 2013. – 510 с.
28. Фролов И.Т. Философия и история генетики – поиски и дискуссии / И.Т. Фролов. – М.: Наука, 1988. – 416 с.
29. Человек и земля. – М.: Агропромиздат, 1988. – 335 с.
30. Штанько В.И. Философия и методология науки: учебн. пособие для аспирантов и магистрантов естественно-научных и технических вузов / В.И. Штанько. – Х.: ХНУРЭ. – 348 с.

15. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Міністерство освіти та науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
2. Інтелектус [Електронний ресурс]: веб-журн. – Режим доступу: <http://www.patent.net.ua/intellectus/ua.html>
3. Мир техники и технологий [Электронный ресурс]: междунар. техн. журн. – Режим доступа: <http://www.mtt.com.ua/>
4. Инновации, управление изменениями в организациях, управление знаниями [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bizbooks.com.ua/catalog/cat.php3?c=193&lang=1>
5. Державний фонд фундаментальних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dffd.gov.ua/>
6. Генерация идей: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://content.mail.ru/pages/p_27901.html
7. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://www.nbu.gov.ua/>
8. Науковий вісник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : http://www.nbu.gov.ua/portal/SocGum/Gilleya32/F4_doc.pdf
9. Наука і освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://www.nbu.gov.ua/portal/SocGum/NIO/metod/sagk.htm>
12. Стратегия-понятия и определения. Классификация стратегий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stplan.ru/artcles/theory/strategy.htm>
13. Філософська думка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : http://dumka.ho.ua/books_hf.htm